

ett har delats upp i två delar. Den nya rubriken lyder: »Sjukvårdsinsats på fast sjukvårdsenhet«. Klockt nog har rubrikerna anpassats till det moderna språket, och exempelvis »Fredssamhällets räddnings- och sjukvårdstjänst« är numera omdöpt till »Samhällets räddningstjänst«. De nya formuleringarna var nödvändiga för att boken skulle kännas aktuell.

I utbildningsdelen tas »Emergo train system« fram som ett bra exempel på undervisningsmetod, och man nämner lite – kanske för lite – om hur ATLS (advanced trauma life support), TNCC och PHTLS (dvs utbildningar motsvarande ATLS för sjuksköterskor respektive ambulanspersonal) kan eller bör integreras när nu mer än 10 procent av Sveriges läkare har gått denna traumautbildning. De största kapitlen är fortfarande »Primärt omhändertagande i skadeområde« respektive »Primärt omhändertagande på sjukhus«. Det är intressant att notera att även i denna bok anges att man skall vara restriktiv med att ge vätska prehospitalt, eftersom det sannolikt sällan är av värde och i enstaka fall kan vara direkt skadligt. Tidsgränsen 30 minuter för långa transporter i detta sammanhang känns mer Götalandsaktiga än Norrlandsaktiga, men bör väl användas med sunt förnuft. Skillnaden mellan ATLS och katastrofmedicin framkommer då man efter ATLS-delen på skadeplatsen skall stanna upp och prioritera i masskadesituationen: (»grönt«) lätt skadad eller alltför svårt skadad för att ges prioritet, skadad som behöver åtgärder före avtransport respektive de som skall avtransporteras utan ytterligare åtgärder.

Akutomhändertagande på sjukhuset exemplifieras av en skiss där man har minst två läkare och en sjuksköterska per patient och i idealsituationen fyra läkare och tre sjuksköterskor per patient. Detta är säkert bra, men frågan är om det är tänkt även för sjukhus utanför universitetssjukhusen. Går det att planera för en så stark bemanning också i situationer med mer än en skadad på ett mindre lasarett? Om så inte är fallet kanske man måste se detta som en diskussionspunkt om var de svårt skadade skall tas omhand.

Småfel påverkar inte helheten

Det känns futtigt att peka på småfel i en så väl genomarbetad bok. Felen finns, men de påverkar inte helhetsbedömningen: En mycket bra bok. Det finns andra katastrofmedicinska böcker som också håller hög klass, inte minst engelskspråkiga, och valet för den enskilde kommer därför att hänga på i vilken situation den skall användas.

Däremot kan det vara svårt att helhjärtat rekommendera boken till medicinstudenterna på läkarlinjen, eftersom

boken är för stor för dem. Felet ligger dock inte hos bokens redaktör i detta fall utan snarare i den styvmoderliga behandlingen av ämnet inom utbildningens begränsade tid. Kanske tillsynsmyndigheten borde påverka detta?

Uppslagsbok för varje akutmottagning

Sammanfattningsvis är detta emellertid en bok som alla svenska katastrofmedicinare måste känna till. Den skall inte läsas från pärm till pärm, utan skall i första hand ses som en uppslagsbok där Sveriges främsta inom området talar om vad som är dagens »state of the art«. Den gamla upplagan duger inte längre, utan varje akutmottagning och klinikbibliotek måste ha den nya.

Bok av en ledare för ledare och chefer

Jan Westin. **Läkaren som chef och ledare.**

Fakta, råd och uppmuntran till läkaren i rollen som chef. 245 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2002. ISBN 91-44-02437-1.

Recensent: Åke Andrén-Sandberg, professor, Nordiska hälsovårdshögskolan, Göteborg.

■ Medan jag var chef för akutmottagningen på Universitetssjukhuset i Lund blev Jan Westin chef för sjukhusets stora invärtesmedicinska klinik. Han gjorde sig då känd som en lågmäld, effektiv och omutlig chef inom ett mycket stort verksamhetsområde och ledde kliniken framgångsrikt under många år. När han nu arbetar vidare som fristående konsult i ledarskapsfrågor efter pensioneringen är det särskilt intressant att lära känna honom djupare: Vad ligger bakom ett framgångsrikt ledarskap i klinisk verksamhet? Hur tänkte han?

Problemlösning på nytt sätt

Då jag under de senaste åren haft anledning att läsa ett flertal större ledarskapsböcker – och blivit tämligen besviken på de flesta, inte minst de mest omskrivna amerikanska – är det intressant att göra en jämförelse också med dem.

Först av allt vill jag deklarerat att detta är den i särklass bästa bok jag läst om ledarskap och chefskap inom klinisk medicinsk verksamhet. Den är skriven för dem som är eller som kan tänka sig att bli verksamhetschefer, och den är skriven av en som vet vad han talar om. I boken tas de relevanta problemen upp,

och det hymlas inte om att de är problematiska – jag känner igen allt han skriver om, och jag förstår att han förstår. En fälla som många ledarskapsbokförfattare ofta faller i är att de ger enkla lösningar, dvs »raka rör« om hur man löser besvärliga problem. Det är ju trots allt för dessa råd som man köpt boken och läser den. Jan Westin närmar sig problemet på ett annat sätt. Han introducerar läsaren i problemet och beskriver i en kort diskussion hur han ser på det. Sedan ger han sin syn på hur han skulle vilja lösa det. Han lyckas i de flesta fall göra detta utan att bli dogmatisk och utan att bli långgrandig. »Raka rör« fast på ett intelligentare sätt.

Tydliga riktlinjer

I ledarskapsböcker finns en inbyggd konflikt mellan att vara tydlig och att vara ensidig. Det finns naturligtvis olika sätt att lösa problem på, och vissa människor fungerar bättre på ett sätt än på ett annat. Å andra sidan finns det grundläggande värderingar – kanske kan man kalla det etik – som styr de mer detaljerade resonemangen. I Jan Westins fall kan man urskilja vissa tydliga riktlinjer. Han skriver exempelvis: »Ansvaret ... kan i egentlig mening aldrig delas. Det ligger odelat hos chefen.« När detta sedan kombineras med bl a en tydlig tro på att ge förtroende, engagera och se till helheter blir detta intressant. Han skriver också angående kvinnliga chefer: »... av moraliska och rättviseskäl är det viktigt att män och kvinnor delar på ledningsuppgifterna inom vården«. Här finns det inga förbehåll.

Det finns också andra intressanta kapitel som »Samspelet med de fackliga organisationerna« och »Samspelet med den politiska nivån«. Jag kan rekommendera också alla de andra kapitlen, utan undantag, till och med »Sluta i tid«.

I särklass bästa ledarskapsboken

Sammanfattningsvis är boken skriven av en ledare och chef med ett sammanhållet och genomtänkt förhållningssätt till uppgiften. Kan jag klara att arbeta så som han beskriver kommer jag att bli en utmärkt ledare. Läs boken, den är den i särklass bästa i sitt slag! •